Evlenmeden Önce Mirastan Feragat Sözleşmesi Yapılabilir mi?(*)

Is It Possible to Make an Inheritance Waiver Agreement Before Marriage?

Şirin AYDINCIK MİDYAT(**)

Öz:

Bilindiği üzere mirastan feragat sözleşmesi, mirasbırakan ile müstakbel ve muhtemel mirasçısı arasında yapılan ve bu mirasçının mirasbırakana karşı ileride doğabilecek olan miras hakkından vazgeçmesini konu alan bir sözleşmedir. Ülkemizde özellikle ikinci evliliklerini yapan kişilerin, müstakbel eşleri ile evlenmeden önce mal rejimi sözleşmesi ve bununla birlikte mirastan feragat sözleşmesi yapmak istedikleri görülmektedir. Böylelikle eşler evlilik ilişkisinde maddi meseleleri bir kenara bırakmak ve önceki evliliklerinden olan çocuklarını, ileride ortaya çıkabilecek miras uyuşmazlıklarına karşı ekonomik açıdan garanti altına almak istemektedir. Bununla birlikte son yıllarda, evlenmeden önce yapılmak istenen bu tarz mirastan feragat sözleşmelerinin geçerliliği tartışma konusu olmuştur. Uygulamada bazı noterler ileride bu sözleşmelerin geçersiz sayılma ihtimali karşısında kendi sorumluluklarının da doğabileceği kaygısıyla bunları düzenlemekten kaçınırken diğer bir grup, bu tarz sözleşmeleri düzenlemeye devam etmiştir. Türk hukuk doktrininde ise genel olarak, müstakbel eşlerin de evlenme öncesinde evlenme sözleşmesiyle birlikte veya ondan bağımsız olarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilecekleri kabul edilmektedir. Bununla birlikte doktrinde aksi yönde düşünceler de ileri sürülmüştür. Nitekim Yargıtay yakın tarihli bir kararında, evlenmeden önce yapılan bir mirastan feragat sözleşmesinin mirastan feragat eden müstakbel eşin feragat tarihi itibariyle mirasçı sıfatının olmaması dolayısıyla TMK m.528 anlamında bir feragat sözleşmesi sayılamayacağını, doğmamış haktan feragat edilemeyeceğini, bu sebeple bu beyana hukuki sonuç bağlanamayacağını kabul etmiştir (Yarg. 1. HD. 15019/14670, 20.11.2018, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası). İşbu çalışmada doktrin ve uygulamadaki farklı görüşler ve Yargıtay'ın bu konuda vermiş olduğu yakın tarihli kararı da dikkate alınarak evlilik öncesi müstakbel eşler arasında yapılan mirastan feragat sözleşmesinin geçerliliği meselesi ele alınacaktır.

(*) **Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih:** 31.01.2023
Yayınlanmasının Kabul Edildiği Tarih: 04.03.2023
DOI: 10.58733/imhfd.1267379
Bu makaleye atıf için; AYDINCIK MİDYAT, Şirin, "*Evlenmeden Önce Mirastan Feragat Sözleşmesi Yapılabilir mi?*", **İMHFD**, C. 8, S. 1, 2023, s. 211-237.

(**) Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı / İstanbul - Türkiye
E-posta: aydincik@istanbul.edu.tr
Orcid: https://orcid.org/0000-0003-2180-5636

Anahtar Kelimeler:

Mirastan Feragat Sözleşmesi, Doğmamış Haktan Feragat, Müstakbel Mirasçı, TMK m.23, Beklenen Hak, Beklenti.

Abstract:

As it is known, with the inheritance waiver agreement made between the inheritor and the future and probable heir, the heir renounces the right of inheritance that may arise in the future against the inheritor. In Turkey, those who enter into second marriages are especially likely to make a marital contract and an inheritance waiver contract before getting married. Such spouses seek to put aside financial issues in their new marriages and economically secure children born from their previous marriages against future inheritance disputes. However, in recent years, the validity of inheritance waiver agreements made before marriage has been discussed. In practice, notary publics are divided on this issue, some refuse to issue these contracts, fearing that they may be culpable in the event that such contracts are deemed invalid in the future, whilst others continue to issue them. In Turkish legal doctrine it is generally accepted that fiancees can make an inheritance waiver contract together with or independently of the marital contract before marriage. However, there are also opinions to the contrary. Finally in a recent decision, the Supreme Court accepted that an inheritance waiver agreement made before marriage cannot be considered a waiver agreement within the meaning of article 528 of TCC, since the future spouse who renounces the inheritance does not have the title of heir as of the waiver date, and the unborn right cannot be waived, therefore, this statement cannot be legally concluded (Decision of the 1st Civil Chamber dated 20.11.2018 and numbered 15019/14670). In this paper, the issue of the validity of such waiver agreements will be discussed, taking into account the different views in doctrine and practice and the recent decision of the Supreme Court on this issue.

Keywords:

Inheritance Waiver Contract, Waiver of Unborn Rights, Possible Heir, TCC art.23, Legal Expectancy.

I. GENEL OLARAK SORUNUN ORTAYA KONULMASI

Bilindiği üzere mirastan feragat sözleşmesi, mirasbırakan ile müstakbel ve muhtemel mirasçısı arasında yapılan ve bu mirasçının mirasbırakana karşı ileride doğabilecek olan miras hakkından vazgeçmesini konu alan bir sözleşmedir[1]. Mirastan feragat sözleşmesi mirasbırakanın ölümüyle birlikte hükümlerini doğurur ve miras hakkından feragat eden mirasçı bakımından mirasçılık sıfatının kazanılmasına engel olur (MK 528/II)[2]. Böylece mirastan feragat eden mirasçı

1 KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip, **Miras Hukuku**, 3. Bası, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1987, s. 300 vd.; ANTALYA, O. Gökhan, **Mirastan Feragat Sözleşmesi**, Alkım Yayınevi, İstanbul 1999, s. 28 vd.; DURAL, Mustafa / ÖZ, Turgut, **Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku**, 18. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022, s. 197 N. 881.

2 HRUBESCH-MILLAUER, Stephanie, **CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Erbrecht, Art.457-640 ZGB**, Eds. BREITSCHMID, Peter / JUNGO, Alexandra, 3. Auflage, Schulthess Juristische Medien AG, 2016, Art.495 ZGB N. 6. Mirasçılık sıfatının kaybının nihai ve kesin olmadığı yönünde bkz. STUDHALTER, Philipp, **ZGB Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Orell Füssli Kommentar** (Navigator.ch), Eds. Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser, 4. Aufl. Orell Füssli Verlag AG 2021, Art.495 ZGB N. 2.

tıpkı mirasbırakan tarafından mirasçılıktan çıkarılan, mirastan yoksun olan, mirasbırakandan önce ölen ya da mirası reddeden mirasçı gibi mirasçılık sıfatını ve buna bağlı olarak tereke üzerindeki tüm haklarını kaybeder, ancak aynı zamanda mirasbırakanın borçlarından da sorumlu olmaktan kurtulur[3]. Bununla birlikte bu durum sadece miras hakkının veya payının tamamından feragat halinde geçerlidir[4]. Mirastan feragat miras payının belirli bir bölümüne ilişkin de olabilir. Bu şekilde mirastan kısmi feragat halinde feragat eden mirasçılık sıfatını korur, ancak feragat sözleşmesinin konusuna göre ya miras payı azalır ya da saklı payın korumasından yararlanmaz[5].

Mirastan feragat sözleşmesi, kapsamı, hükümden düşmesi ve sonuçları ile Türk Medeni Kanunu'nda ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir (TMK 528 vd.). Türk İsviçre hukukunda mirastan feragat sözleşmesinin özellikle de Medeni Kanun'un sistematiği içindeki yeri dikkate alındığında bağlayıcı nitelikteki ölüme bağlı tasarrufların, yani miras sözleşmelerinin bir türü olduğu kabul edilmektedir[6]. Esasen bu sözleşme ile muhtemel ve müstakbel mirasçı ileride doğması muhtemel miras hakkından sağlığında vazgeçmiş olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında feragat sözleşmesi sözleşmenin mirasçı tarafı bakımından sağlararası bir işlem niteliği taşır. Ancak doktrinde her ne kadar mirastan feragat sözleşmesinin bu sebeple dar anlamıyla bir ölüme bağlı tasarruf veya miras sözleşmesine benzemediği ifade edilse de[7], yine de mirasbırakan bakımından geniş anlamda bir ölüme bağlı tasarruf niteliğini taşıdığı ittifakla kabul edilmektedir[8]. Zira mirasbırakan burada da

---

3 SEROZAN, Rona / ENGİN, Baki İlkay, **Miras Hukuku ve Tamamı Çözümlü Pratik Çalışmalar**, 8. Baskı, Seçkin Hukuk, Ankara, 2022, s. 390 N. 200.

4 Bu konuda bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, **Miras Hukuku**, s. 301; İMRE, Zahit / ERMAN, Hasan, **Miras Hukuku**, 14. Basım, DER Yayınları, İstanbul, 2022, s. 199; DURAL / ÖZ, s. 198 N. 885; WEIMAR Peter, **Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Das Erbrecht, Die Erben: Die gesetzlichen Erben / Die Verfügung von Todes wegen, Art.457-516 ZGB**, Eds. HAUSHEER, Heinz / WALTER, Hans Peter Stämpfli Verlag AG, Bern, 2009, Art.495 ZGB N. Art.495 ZGB N. 5.

5 KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, **Miras Hukuku**, s. 301; DURAL / ÖZ, s. 198 N. 885; karş. BK WEIMAR, Art.495 ZGB N. 5. Belirli bir maldan feragate ilişkin mirastan feragat sözleşmesi yapılıp yapılamayacağı tartışmalıdır. Bu konuda bkz. DURAL / ÖZ, s. 198 N. 886; SEROZAN / ENGİN, s. 388 N. 195; BK WEIMAR, Art.495 ZGB N. 5; BREITSCHMID, Peter / BORNHAUSER, Philip R., **Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch II, Art.457-977 ZGB, Art.1-61 SchlT ZGB**, Thomas Geiser ve Stephan Wolf (Hrsg.), 6. Aufl., Helbing § Lichtenhahn Verlag, Basel, 2019, Art.495 ZGB N. 2.

6 DURAL, Mustafa, **Miras Sözleşmeleri (İsviçre, Alman ve Avusturya Hukuklarıyla Karşılaştırmalı Olarak)**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1980, s. 43.

7 Bu yönde DURAL / ÖZ, s. 197 N. 881; SEROZAN / ENGİN, s. 390 N. 199; İMRE / ERMAN, s. 196.

8 CHK- HRUBESCH-MILLAUER, Art.495 ZGB N. 1; SEROZAN / ENGİN, s. 390 N. 199; İMRE / ERMAN, s. 196; ANTALYA, s. 61 vd.; DURAL / ÖZ, s. 197 N. 881 vd.; DURAL, s. 43-44. İsviçre Hukuku bakımından WEIMAR, ivazsız mirastan feragat sözleşmesinin saf ölüme bağlı tasarruf olduğunu kabul ederken, ivazlı feragat sözleşmesinin hem ölüme bağlı tasarruf hem de sağlararası işlemden oluşan ikili bir işlem niteliğinde olduğunu kabul etmektedir (BK WEIMAR, Art.495 ZGB N. 2 vd.). Alman hu-

tıpkı mirasçılıktan çıkarmada olduğu gibi ölüme bağlı olarak terekesini etkilemekte ve kanuni intikal esaslarını değiştirmektedir[9]. Bu husus tarafların ehliyeti, sözleşmenin şekli ve maddi anlamda kişiye sıkı surette bağlılık kuralları açısından pratik önem taşımaktadır. Bu sebeple ölüme bağlı tasarrufların nitelikli hükümleri mirasbırakan bakımından uygulama alanı bulur[10]. Yine 11.2.1959 tarih ve 16/14 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında mirastan feragat sözleşmesinin bütün miras sözleşmeleri gibi resmi vasiyet şeklinde yapılması gerektiği açıkça belirtilmiştir[11]. Mirastan feragat sözleşmesi ivazlı veya ivazsız olacak şekilde yapılabilir[12]. İvazsız feragat sözleşmesinde mirasçı mirasbırakanın sağlığında ondan hiçbir karşılık almadan muhtemel ve müstakbel miras payından vazgeçer. İvazlı feragat sözleşmesinde ise mirasbırakan feragat edene karşı sağlığında bir bedel ödeme borcu altına girer ve mirasçı da aldığı veya alacağı bu bedel karşılığında miras payından feragat eder[13]. Türk hukukunda feragatin ivazlı olup olmamasına göre feragat edenin altsoyuna etkileri değişmektedir[14].

İleride ayrıntılı olarak ele alacağımız üzere, katıldığımız görüş çerçevesinde mirastan feragat sözleşmesi her türlü mirasçı ile yapılabilir. Bununla birlikte bu sözleşme asıl pratik önemini saklı paylı mirasçılar bakımından gösterir[15]. Zira mirasbırakan mirastan feragat sözleşmesiyle saklı paylı mirasçısını mirastan tamamen veya kısmen uzaklaştırarak tasarruf nisabını genişletebilecektir. Esasen mirasbırakanın aynı sonuca mirasçılıktan çıkarma yolu ile de ulaşması mümkündür. Ancak bir mirasçısını mirasından uzaklaştırmak isteyen mirasbırakan, onu mirasçılıktan çıkarmaya yetecek sebepleri her zaman bulamayabilir

kukundaki düzenleme biçimi ise farklıdır. Alman hukukunda mirastan feragat sözleşmesi miras hukukuna ilişkin bir sözleşme olarak kabul edilmesine rağmen mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufta bulunduğu kabul edilmemektedir. Bu konuda bkz. DURAL, s. 44; ANTALYA, s. 23 vd.

9 DURAL / ÖZ, s. 197 N. 881; SEROZAN / ENGİN, s. 390 N. 199.

10 DURAL / ÖZ, s. 197 N. 881; SEROZAN / ENGİN, s. 390 N. 199.

11 DURAL, s. 74; İMRE / ERMAN, s. 196; DURAL / ÖZ, s. 197 N. 883.

12 KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, **Miras Hukuku**, s. 301 vd.; İMRE / ERMAN, s. 197 vd.; DURAL / ÖZ, s. 199 N. 890 vd.; BK WEIMAR, Art.495 ZGB N. 1.

13 DURAL / ÖZ, s. 199 N. 892. İsviçre Federal Mahkemesi bu ivazın bir ölüme bağlı kazandırma da olabileceği görüşündedir. Bu yönde bkz. BGE 5C.91/2000 E 2b, açıklama için bkz. CHK- HRUBESCH-MILLAUER, Art.495 ZGB N. 2; bu görüşün eleştirisi için bkz. BK WEIMAR, Art.495 ZGB N. 6.

14 İvazlı feragat taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça mirastan feragat edenin altsoyunun mirasçılığını da engeller (TMK 528/III). Buna karşılık ivazsız feragatin, feragat edenin altsoyuna hiçbir etkisi bulunmaz. Bazı hallerde bu ayrım mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu bakımından da önem taşır. Bu konularda ayrıntılı bilgi için bkz. DURAL / ÖZ, s. 200 vd. N. 895 vd.; SEROZAN / ENGİN, s. 392 N. 203 vd. Mirastan feragat sözleşmesinin altsoya etkisi bakımından İsviçre Hukukundaki farklı durum için bkz. CHK-HRUBESCH-MILLAUER, Art.495 ZGB N. 6; BSK ZGB II-BREITSCHMID / BORNHAUSER, Art.495 ZGB N. 11.

15 KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, **Miras Hukuku**, s. 301; İMRE / ERMAN, s. 198; DURAL / ÖZ, s. 199 N. 888.

veya bunun ileride geçerli sayılmama ihtimali karşısında böyle riskli bir yola başvurmak istemeyebilir[16]. Bu bakımdan tarafların anlaşmasına dayalı bir nevi mirasçılıktan çıkarma sözleşmesi gibi düşünülebilecek olan mirastan feragat sözleşmesi çok daha güvenilir bir yoldur. Nitekim özellikle ivazlı mirastan feragat sözleşmesi, gelecekteki miras payından kendisine düşecek paraya ve malvarlığına hemen ihtiyaç duyan ve bunu bir an önce elde etmek isteyen muhtemel ve müstakbel mirasçı bakımından da avantajlı olabilir[17]. Mirasbırakan saklı payı bulunmayan yasal mirasçıları ile de mirastan feragat sözleşmesi yapabilir, buradaki amaç ise mirasçının mirastan pay almayacağını garanti altına almak ve ilerisi için güvenilir, sağlam planlar yapabilmektir[18].

Ülkemizde özellikle ikinci ve daha sonraki evliliklerini yapan kişilerin, müstakbel eşleri ile evlenmeden önce mirastan feragat sözleşmesi yapmak istedikleri görülmektedir. Böylelikle eşler evlilik ilişkisinde maddi meseleleri bir kenara bırakıp önceki evliliklerinden olan çocuklarını da ileride ortaya çıkabilecek miras uyuşmazlıklarına karşı ekonomik açıdan garanti altına almak istemektedir. Bununla birlikte son yıllarda, uygulamada bazı noterler ileride bu sözleşmelerin geçersiz sayılma ihtimali karşısında kendi sorumluluklarının da doğabileceği kaygısıyla bunları düzenlemekten kaçınmaya başlamıştır. Nitekim Yargıtay da son olarak yakın tarihli bir kararında, müstakbel eşin feragat tarihi itibariyle mirasçı sıfatının olmadığı ve doğmamış haktan feragat edilemeyeceği gerekçesiyle evlenmeden önce yapılan bir mirastan feragat sözleşmesinin hüküm ifade etmeyeceğini kabul etmiştir[19].

Dolayısıyla doktrin ve uygulamadaki farklı görüşler ve Yargıtay'ın bu konuda vermiş olduğu yakın tarihli kararı da dikkate alınarak evlilik öncesi müstakbel eşler arasında yapılan mirastan feragat sözleşmesinin geçerliliği meselesini ele almak ihtiyacı doğmuştur. Bu çerçevede çalışmada öncelikle genel olarak doğmamış haktan feragatin mümkün olup olmayacağı ve bu tartışmanın evlenmeden önce müstakbel eşler arasında yapılan mirastan feragat sözleşmesine etkisi ile bu sözleşmelerin TMK 528/I hükmü kapsamına girip girmeyeceği konusunun üzerinde durulacaktır. Daha sonra ise müstakbel eşler arasında yapılan mirastan feragat sözleşmesinin somut olayın şartları çerçevesinde başkaca bir geçersizlik sebebi taşıyıp taşımadığı ve son olarak bu konuya ilişkin kanaatimiz ele alınacaktır.

---

16 SEROZAN / ENGİN, s. 387 N. 194.

17 SEROZAN / ENGİN, s. 387 N. 194.

18 SEROZAN / ENGİN, s. 388 N. 194.

19 Yarg. 1. HD. 15019/14670, 20.11.2018, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

II. KONUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Genel Olarak

Evlenmeden önce yapılan mirastan feragat sözleşmelerinin geçerliliği meselesine gelmeden önce belirtmek gerekir ki, yukarıda da değindiğimiz üzere bazı noterlerin kendi sorumluluklarının doğacağı kaygısıyla bu tarz sözleşmeleri düzenlemekten kaçınmasına ve doktrinde de bu konunun tartışmalı olmasına rağmen uygulamada bahsi geçen sözleşmelere yönelik büyük bir talep bulunmaktadır. Özellikle boşanmaların ve yeniden evlenmelerin arttığı günümüzde ikinci ve daha sonraki evliliklerini yapan kimseler, önceki evliliklerinden olan çocuklarının miras menfaatlerini korumak istemektedir. Hatta birazdan üzerinde duracağımız Yargıtay kararına konu olan olaydaki gibi ilk evlilikten olan çocuklar genellikle mirasa yeni bir ortak getirecek ikinci bir evliliğe sıcak bakmayacaklarından bahsi geçen sözleşmeler onların endişelerini giderecek ve evliliği mümkün kılacaktır[20]. Nitekim uygulamacılar da bu tarz bir sözleşmenin evlilik öncesinde yapılabilmesinin gerekliliğinin evlilik öncesi yapılabilen mal rejimi sözleşmesi (MK 203) ile benzer olduğunu, bu anlamda mirastan feragat sözleşmesinin evlilik sözleşmesini tamamlayıcı nitelikte olduğunu, iki sözleşmenin evlilikten önce birlikte yapılabilmesiyle karşılıklı olarak sağlanan bir güven duygusunun ortaya çıkacağını, bu sayede tarafların kendilerine ait birtakım ekonomik değerleri koruma kaygılarının önüne geçilebileceğini ifade etmektedir.

Gerçekten de mirastan feragat sözleşmesi, mirasının ileride nasıl dağıtılacağını planlamakta olan mirasbırakanın başvurabileceği önemli bir araçtır[21]. Bu sebeple mirasbırakanı evlenmeden önce böyle bir sözleşme yapma imkanından mahrum bırakmak önemli sakıncalara yol açabilecektir. Bu imkanın bulunmaması bazı durumlarda planlanan evliliklerin birtakım ekonomik kaygılar sebebiyle yapılamaması, yine bugüne dek geçerli olduğu düşüncesiyle yapılmış olan mirastan feragat sözleşmelerinin, mirasbırakanın iradesi hilafına geçersiz sayılması gibi sonuçlar doğurabilecektir. Nitekim buradan hareketle Türk hukuk doktrininde yazarların büyük çoğunluğu, sözleşmenin kurulması esnasında miras bırakana kanuni mirasçı olma olasılığı nispeten düşük olsa da nişanlıların da

---

20 ERTAŞ, Şeref, "Mirastan Feragat", **D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan, Y. 2019, C. 21, Özel S., s. 2897.

21 ENGİN, Baki İlkay, "Zümrede Halefiyet İlkesi Işığında Mirastan Feragatin Altsoya Etkisi (TMK 528 III Kuralının Anlamı), **Prof. Dr. Sermet AKMAN'a Armağan**, Eds. Saibe Oktay Özdemir, Azra Arkan Serim, Atilla Altop, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, s. 350; MK 565 b.2'deki "miras haklarının ölümden önce tasfiyesi" yönündeki ifadenin mirastan feragat sözleşmelerinin genel olarak amacını belirlediği yönünde bkz. ALBAŞ, Hakan, "Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hükümlerine İlişkin Bazı Sorunlar", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2007, C. 9, Özel Sayı, s. 543.

feragat sözleşmesinin feragat eden tarafı olabileceğini, çiftlerin evlenme öncesinde evlenme sözleşmesi ile birlikte veya ondan bağımsız olarak mirastan feragat sözleşmesi yapabileceklerini kabul etmektedir[22].

Bununla birlikte doktrinde aksi yönde düşünceler de ileri sürülmüştür. Örneğin Berki, mirastan feragatin ancak mirasçılık için hak sahibi olunabilecek duruma eriştikten sonra mümkün olabileceğini, bu itibarla mirastan feragat şartıyla evlenmenin veya evlenme akdinden önce mirastan feragat etmenin geçerli olmayacağını belirtmektedir[23]. Bu görüşe göre evlenmeden önce yapılacak bir mirastan feragat sözleşmesi geçersiz olacağından, taraflar evlenmeden önce eş sıfatıyla mirastan pay almayacaklarına ilişkin olarak resmi şekilde bir sözleşme yapmış olsalar dahi, evlenmeden sonra ölüm gerçekleştiğinde sağ kalan taraf, eşin mirasçılığı hükümleri çerçevesinde terekeye yine de katılacaktır. Nitekim Yargıtay da bahsi geçen kararında, evlenmeden önce yapılan bir mirastan feragat sözleşmesinin, mirastan feragat eden müstakbel eşin feragat tarihi itibariyle mirasçı sıfatının olmaması dolayısıyla TMK 528 anlamında bir feragat sözleşmesi sayılamayacağını, doğmamış haktan feragat edilemeyeceğini ve bu sebeple bu beyana hukuki sonuç bağlanamayacağını kabul etmiştir. Bu yönde bkz. Yarg. 1. HD, E. 2015/15019, K. 2018/14670, 20.11.2018 (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası):

> "*Somut olaya gelince, her ne kadar davacı 27.02.2007 tarih ve ... yevmiye no.lu ... 24. Noterliği'nde düzenlenen mirastan feragat sözleşmesi ile miras hakkından feragat etmiş ise de feragat tarihi itibarı ile mirasçı sıfatının olmadığı sabittir. O halde, noterde düzenlenen feragat sözleşmesi TMK m.528 anlamında bir feragat sözleşmesi olmadığı gibi doğmamış haktan feragat edilemeyeceği, bu beyana hukuki sonuç bağlanamayacağı açıktır. ...*"

Görüldüğü üzere doktrinde bu tür sözleşmelerin geçerli olmayacağını ifade eden yazarlar ve Yargıtay, bu görüşlerine dayanak olarak özellikle iki hususu belirtmektedir. Bunlardan birincisi mirastan feragat sözleşmesinin yapıldığı anda feragat beyanında bulunan tarafın mirasçı sıfatını taşımaması sebebiyle

---

22 ANTALYA, s. 35, 165; SEROZAN / ENGİN, s. 389 N. 196; ENGİN, **Mirastan Feragat**, s. 349; ERTAŞ, s. 2897; DEMİRSATAN, Barış, "Miras Sözleşmelerinde Aşırı Yararlanmanın Uygulanabilirliği", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2020, C. 22, S. 2, s. 1074 dn. 72; genel olarak miras sözleşmeleri bakımından bu yönde bkz. DURAL, s. 97 vd.

23 BERKİ, Şakir, "Türk Medenî Kanununda Karı Kocanın (Eşin) Mirasçılığı", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 1964, C. 21, S. 1-4, s. 329; benzer görüş için bkz. ÖZUĞUR, Ali İhsan, **Türk Medeni Kanunundan Önce ve Sonra Miras Hukuku**, 4. Baskı, C. 1, Seçkin Hukuk, Ankara 2016, s. 234. Yazar MK 23/I uyarınca kimsenin hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemeyeceğini, bu sebeple mirasçının miras hakkından hak doğmadan önce feragat edemeyeceğini ve evlenmeden önce eş adaylarının mirastan feragat sözleşmesi yapamayacağını ifade etmektedir.

henüz evlenmeden önce yapılan mirastan feragat sözleşmesinin TMK 528 anlamında feragat sözleşmesi sayılamayacağı, ikincisi de böyle bir feragat sözleşmesi doğmamış haktan feragat niteliğinde sayılacağından bunun geçerli olmayacağıdır. Bu bakımdan konunun açıklığa kavuşturulabilmesi için öncelikle bu iki hususu değerlendirmek yerinde olacaktır.

B. Genel Olarak Doğmamış Haktan Feragatin Mümkün Olup Olmayacağı

Feragat, hak sahibinin hakkını bir başkasına devretmeden ve yeni bir hak meydana getirmeden hakkından vazgeçmesidir[24]. Bu açıdan feragat, feragat konusu hakka doğrudan etki eden ve bu hakkı ortadan kaldıran bir tasarruf işlemidir. Katıldığımız görüş çerçevesinde Türk hukukunda kural olarak her türlü haktan feragat mümkündür[25]. Ancak bu genel kuralın birtakım istisnaları da bulunmaktadır. Kanun koyucu bazen açıkça belirli haklardan feragat edilmesini yasaklamış[26]; bazı durumlarda ise feragati belirli şartlarla kabul etmiştir[27]. Bazı hakların kanunda açık bir yasak olmamasına rağmen niteliği gereği feragate konu edilemeyeceği kabul edilmektedir[28]. Buna karşılık bazı haklardan feragat edilip edilemeyeceği tartışmalıdır. Henüz doğmamış haklardan feragat edilip edilemeyeceği de bu şekilde tartışma konusudur. Esasen bu tartışma konumuz

---

24 AYİTER, Kudret, **Medeni Hukukta Tasarruf Muameleleri**, İstiklal Matbaacılık ve Gazetecilik Kolektif Ortaklığı, Ankara 1953, s. 25; PAKSOY, Meliha Sermin, **Zamanaşımından Feragat (TBK 160)**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 5 vd. Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu'nun birçok hükmünde feragat terimi kullanılmış olmasına rağmen bu kanunlarda feragatin genel bir tanımı yapılmamıştır. Feragat hakkında Kanunda yer alan en ayrıntılı düzenlemenin mirastan feragat hakkında olduğu, bununla birlikte mirastan feragat istisnai bir düzenleme olduğundan buradan hareketle feragat işlemi hakkında genelleme yapılamayacağı yönünde bkz. PAKSOY, s. 4 dn. 3.

25 Bu yönde bkz. AYİTER, s. 26; BUZ, Vedat, **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005, s. 414; PAKSOY, s. 21.

26 Örneğin TBK 425/II uyarınca; "*İşçi, hizmet ilişkisi devam ettiği sürece, işverenden alacağı para ve başka menfaatler karşılığında yıllık ücretli izin hakkından feragat edemez.*"

27 TBK 363 uyarınca; "*Tarımsal bir taşınmazın her zamanki verimi, olağanüstü felaket veya doğal olaylar yüzünden önemli ölçüde azalırsa kiracı, kira bedelinden orantılı bir miktarın indirilmesini isteyebilir. Bu haktan başlangıçta feragat, ancak kira bedelinin belirlenmesi sırasında bu gibi durumların meydana gelmesi olasılığı göz önünde tutulmuş veya doğan zarar bir sigorta ile karşılanmış ise, geçerli olur.*"

28 Özellikle kamu yararının söz konusu olduğu velayete ve vesayete ilişkin hakların feragat edilemez nitelikte olduğu kabul edilir. Bu yönde bkz. VARDAR HAMAMCIOĞLU, Gülşah, **Medeni Hukuk'ta Tasarruf İşlemi Kavramı**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 101. Yine örneğin kişiye sıkı surette bağlı haklardan ve bu kapsamda henüz doğmamış nafaka alacağından önceden feragat MK 23/I hükmü kapsamında mümkün görülmemektedir (OĞUZMAN, M. Kemal / SELİÇİ, Özer / OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe, **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, 20. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2021, s. 219; KARABAĞ BULUT, Nil, **Medeni Kanunun 23. Maddesi Kapsamında Kişilik Hakkının Sözleşme Özgürlüğüne Etkisi**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2014, s. 106; karş. SEROZAN, Rona, **Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku**, 9. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022, İkinci Başlık I § 3 N. 6f, s. 465). Kanuni bir yasak olmamasına rağmen, doktrinde sürekli borç ilişkisinin feshi imkanından önceden tamamen feragatin de mümkün olmayacağı ifade edilmektedir (BUZ, s. 418).

bakımından da önem taşımaktadır. Zira mirastan feragat sözleşmesi de adından anlaşılacağı üzere miras hukuku karakterli bir feragat sözleşmesidir[29].

Yargıtay birçok kararında doğmamış haktan önceden feragat edilemeyeceğini ifade etmektedir[30]. Nitekim yukarıda bahsi geçen kararında evlenmeden önce yapılan mirastan feragat sözleşmesinin geçersizliğini de bu gerekçeye dayandırmıştır[31]. Türk hukukunda kanun koyucu, henüz doğmamış haklardan feragat edilmesinin veya bu hakları konu alan diğer tasarruf işlemlerinin yapılmasının mümkün olup olmadığını açıkça düzenlememiştir. Ancak bazı hükümlerde bir haktan önceden feragat edilmesi açıkça yasaklanmıştır. Örneğin temsil olunanın temsil yetkisini sınırlama ve geri alma hakkından önceden feragat etmesi (TBK 42/II), alacaklıların tescile tabi kanuni ipotek haklarından önceden feragat etmeleri (MK 893/II), zamanaşımından önceden feragat edilmesi (TBK 160/I), taksitle satışta alıcının yedi gün içinde irade açıklamasını geri alma hakkından, takas hakkından, yerleşim yeri mahkemesinin yetkisinden önceden feragat etmesi (TBK 255/I; TBK 257/I; TBK 262), kiraya veren ve kiracının takas haklarından önceden feragat etmeleri (TBK 326), kefilin kefalet sözleşmesi hükümleri uyarınca kendisine tanınan haklardan önceden feragat etmesi (TBK 582/III) kanun koyucu tarafından mümkün görülmemiştir[32]. Kanaatimizce sadece bu hükümlerden hareketle doğmamış haktan feragatin bizim hukukumuzda kural olarak mümkün olmadığı sonucuna varmak doğru olmayacaktır. Bahsi geçen hükümlerle kanun koyucu sadece bazı müstakbel haklardan feragat etmeyi özellikle hak sahibini korumak amacıyla yasaklamıştır[33].

Doğmamış haklar, henüz hukuken varlık kazanmamış haklardır. Doktrinde genel olarak bir kimsenin henüz doğmamış bir haktan feragatine yönelik en bü-

---

29 BÜTTIKER, Arnold, **Der Erbverzicht nach schweizerischem ZGB - mit besonderer Berücksichtigung des relativen Erbverzichtes**, Diss. Stämpfli § Cie, Bern, 1942, s. 29. Burada tasarrufta bulunan taraf mirastan feragat eden müstakbel mirasçıdır. Bu konuda bkz. ANTALYA, s. 75; SEROZAN / ENGİN, s. 390 N. 199. Bunun tipik anlamda feragat işlemi olmadığı yönünde bkz. PAKSOY, s. 4 dn. 3; yazara göre mirastan feragat söz konusu olduğunda muhtemel mirasçı, sadece ileride edineceği haklardan vazgeçmeyip, aynı zamanda murisin borçlarından sorumlu olmaktan da kurtulmaktadır. Teknik anlamda feragatin konusu sadece haklar olup yükümlülükler bu kapsama girmeyeceğinden mirastan feragat istisnai bir düzenlemedir.

30 Bu kararların bir kısmı için bkz. NOMER, Haluk N., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş, Genişletilmiş 18. Bası, Beta, İstanbul 2021, N. 205.3 dn. 1744.

31 Yarg. 1. HD, E. 2015/15019, K. 2018/14670, 20.11.2018 (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

32 PAKSOY, s. 27 dn. 121.

33 Kaldı ki doğmamış haktan feragatin yasaklandığı birçok durumda bu düzenlemelerin de yerinde olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Bu yönde örneğin temsil olunanın temsil yetkisini sınırlama ve geri alma hakkından önceden feragat etme yasağına ilişkin (TBK 42/II) tartışmalar hakkında bkz. İNCEOĞLU, M. Murat, **Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 278 vd.; zamanaşımından önceden feragatin yasaklanması (TBK 160/I) hakkında tartışmalar için bkz. PAKSOY, s. 71 vd.

yük engelin, tasarruf işleminin yapıldığı anda üzerinde tasarruf edilebilecek bir hakkın mevcut olmamasından kaynaklandığı ifade edilmektedir[34]. Zira bir tasarruf işleminin geçerli olabilmesi için ilk olarak üzerinde tasarruf edilebilecek bir hakkın mevcut olması, ikinci olarak da tasarrufta bulunan kimsenin o hak üzerinde tasarruf yetkisine sahip olması gerekir[35]. Daha önce de belirttiğimiz üzere, feragat bir hakkın kural olarak başkasına geçmemek üzere sonlandırılmasıdır ve bir tasarruf işlemidir. Henüz doğmamış bir haktan feragat ise bu hakkı konu alan bir tasarruf işlemi yapmak anlamına gelmektedir. Bu nedenle öğretideki bazı yazarlar, henüz doğmamış haklar üzerindeki tasarruf işlemlerinin tasarruf yetkisi eksikliği nedeni ile mümkün olamayacağı görüşündedirler[36]. Dolayısıyla bu görüş kabul edildiği taktirde feragat bakımından da aynı durum geçerli olacaktır[37]. Buna karşılık bizim de katıldığımız hakim görüş, temel bir hukuki ilişki mevcut olmasa veya kazanılması güvence altında olan bir hak beklentisi söz konusu olmasa dahi her türlü müstakbel hak üzerinde tasarrufta bulunulabileceği yönündedir[38]. Tasarrufa konu olan hakkın henüz doğmadığı hallerde tasarrufta bulunan kimsenin sonradan tasarruf yetkisini kazanması yapılan tasarruf işlemine geçerlilik kazandıracaktır[39]. Diğer bir ifadeyle tasarruf işlemine konu olan hakkın doğumu ile birlikte önceden yapılmış olan tasarruf işlemi de hükümlerini doğurur. Belirlilik prensibi bakımın-

---

34 OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 2, 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2020, N. 1703; PAKSOY, s. 24.

35 NOMER, Haluk N., **Beklenen Haklar Üzerindeki Tasarrufların Hukuki Sonuçları**, Beta, İstanbul 2002, s. 107.

36 OĞUZMAN / ÖZ, C. 2, N. 1699 vd. Esasen yazarlar burada ikili bir ayrıma gitmekte, mevcut temel bir hukuki ilişkiye dayanan gelecekte kazanılması muhtemel haklar üzerinde "beklenen hak" olarak tasarrufta bulunulabileceğini, buna karşılık her türlü hukuki temelden yoksun gelecekteki muhtemel haklar üzerinde tasarrufta bulunulamayacağını ifade etmektedirler.

37 Uygulamada, ileride doğması muhtemel mirasçılık sıfatı üzerinde evlenmeden önce tasarrufta bulunmanın tasarruf yetkisi eksikliği sebebiyle mümkün olmaması durumunda bunun evlenme geciktirici şartına bağlı olarak bir feragat sözleşmesi veya feragat sözleşmesi yapma borcu doğuran bir ön sözleşme yapılması yoluyla aşılabileceği ifade edilmektedir. Bununla birlikte tasarruf yetkisi eksikliğinin geçersizliğe yol açtığı kabul edilirse, kanaatimizce tarafların evlenme geciktirici şartına bağlı olarak feragat sözleşmesi yaptıkları öne sürülerek de bunun geçerliliğini sağlamak mümkün olmaz. Zira bu durumda devre engel olan husus tasarruf işleminin yapıldığı anda konusunun bulunmaması olacağından, feragatin geciktirici koşula bağlı olarak yapılabilmesi bu engeli aşmaya yetmeyecektir. Karş. OĞUZMAN / ÖZ, C. 2, N. 1703. Böyle bir durumda evlilikten sonra mirastan feragat sözleşmesi yapmayı konu alan bir sözleşme yapmak suretiyle bu sorunu aşmak imkanı bulunup bulunmadığına bakılacak olursa, öncelikle belirtmek gerekir ki, feragat bir tasarruf işlemi olduğundan mirastan feragat sözleşmesi yapma borcu doğuran bir sözleşme ön sözleşme değil başlı başına bir sözleşme olurdu. Ancak mirastan feragat işlemi bakımından, özellikle miras hukukundaki tip ve şekil zorunluluğu dikkate alındığında böyle bir mirastan feragat sözleşmesi yapma vaadi sözleşmesi yapmanın mümkün olamayacağı düşüncesindeyiz. Bu yönde bkz. ANTALYA, s. 64; aksi görüş için bkz. KURŞUN, Ali Suphi, "Eşler Arasında Yapılan Mirastan Feragat Sözleşmesi", **Legal Hukuk Dergisi**, Y. 2017, S. 173, s. 2367.

38 Bu yönde bkz. NOMER, **Beklenen Haklar**, s. 109 vd.; AYİTER, s. 119 vd.

39 Bu konuda bkz. NOMER, **Beklenen Haklar**, s. 107 vd.; PAKSOY, s. 25 vd.; AKMAN, Galip Sermet, **Sorumsuzluk Anlaşması**, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1976, s. 13.

dan ise, tasarruf işleminin yapıldığı an itibariyle değil de hakkın doğacağı an itibariyle belirli olması yeterli görülmelidir[40].

Katıldığımız görüş çerçevesinde kural olarak henüz doğmamış haklar üzerinde önceden tasarruf işlemi yapmak mümkün olduğundan, bu haklardan feragat de edilebilir[41]. Nitekim kanunda yer alan diğer bazı hükümlerden bu tür işlemlerin mümkün görüldüğü kanaatine varmak mümkündür. Örneğin TBK 285/II'ye göre "*Henüz edinilmemiş bir haktan feragat etmek veya bir mirası reddetmek, bağışlama değildir.*" Hükmün lafzına göre henüz iktisap edilmemiş bir haktan feragat mümkündür; ama bu bağışlama olarak nitelendirilemeyecektir. Yine Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu'nun bazı hükümlerinde, henüz doğmamış haklardan feragat edilmesine açıkça izin verilmiştir. Örneğin konumuzu teşkil eden mirastan feragat sözleşmesi (TMK 528) veya sorumsuzluk anlaşmaları (TBK 115 ve 116) ile kişilerin henüz doğmamış muhtemel haklarından feragat edebilecekleri açıkça düzenlenmiştir[42].

Gerçekten de kanun koyucu mirastan feragat sözleşmesi ile henüz doğmamış, ancak ileride doğması muhtemel olan mirasçılık hakkından feragat edilebileceğini kanunda açıkça düzenlemiştir. TMK 528/I uyarınca, "*Mirasbırakan, bir mirasçısı ile karşılıksız veya bir karşılık sağlanarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilir.*" Dolayısıyla yukarıdaki tartışmalar mirastan feragat bakımından artık önem taşımamaktadır[43]. Böyle bir açık düzenleme olmasaydı henüz doğmamış bir hak üzerinde tasarrufta bulunmanın ve bu çerçevede haktan feragatin mümkün olup olmayacağına ilişkin tartışmalar konumuzu doğrudan ilgilendirebilirdi. Zira daha önce de belirttiğimiz üzere mirastan feragat sözleşmesi her ne kadar mirasbırakan bakımından bir ölüme bağlı tasarruf ise de feragat eden bakımından sağlararası bir tasarruf işlemi niteliğindedir[44] ve bu sözleşmeyle mirastan feragat eden taraf

---

40 NOMER, **Beklenen Haklar**, s. 109.

41 AYİTER, s. 27, 119; AKMAN, s. 13; NOMER, **Borçlar Hukuku**, N. 205.3; NOMER, **Beklenen Haklar**, s. 107 vd.; PAKSOY, s. 27; VARDAR HAMAMCIOĞLU, s. 103. Bununla birlikte taşınmazlarda mülkiyetin kazanılması için tapu siciline tescil, taşınırlarda ise zilyetliğin devri gerektiğinden bunlara ilişkin tasarruf işlemlerinin henüz hak doğmadan yapılması mümkün değildir. Bu yönde bkz. AYİTER, s. 18 ve 120; PAKSOY, s. 25 vd. özellikle dn. 109; karş. VARDAR HAMAMCIOĞLU, s. 93.

42 Sorumsuzluk anlaşmasıyla bir kimse ileride doğacak olan alacak hakkı üzerinde bir tasarrufta bulunmaktadır. Bunun da feragat niteliğinde olduğu yönünde bkz. BAŞALP, Nilgün, **Sorumsuzluk Anlaşmaları**, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2011, s. 38; PAKSOY, s. 7 vd.; ileride doğacak hak üzerinde bir tasarruf işlemi olduğu yönünde bkz. TEKİNAY, S. Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993, s. 879; AKMAN, s. 12.

43 Benzer görüş için bkz. KURŞUN, **Mirastan Feragat**, s. 2365 vd.

44 ANTALYA, s. 75; ANTALYA, O. Gökhan / SAĞLAM, İpek, **Miras Hukuku**, C. III, 5. Baskı, Seçkin Hukuk, Ankara 2021, s. 283 vd. N. 1085 vd. Ancak işlemin tasarruf işlemi niteliğini kabul etmeyen yazarlar da bulunmaktadır.

gelecekte doğması muhtemel miras hakkı üzerinde tasarrufta bulunmaktadır[45]. Bu sözleşmeyle birlikte feragat eden, ileride doğabilecek olan miras hakkını kaybetmekte, bu sebeple mirasbırakanın ölümünde onun mirasçılık sıfatı doğmamaktadır. Bu anlamda mirastan feragat sözleşmesi bir muhtemel ve müstakbel mirasçıya gelecekte doğması beklenen miras hakkı üzerinde ayni etkili şekilde tasarrufta bulunma imkanı veren kanun tarafından izin verilmiş tek hukuki işlemdir. Tasarruf işlemi olması itibariyle mirasbırakanın sağlığında muhtemel mirasçıların ileride doğması muhtemel miras hakkı üzerinde yapabileceği diğer borçlandırıcı işlem niteliğindeki sözleşmelerden de ayrılmaktadır[46]. Yine burada şunu da ifade edelim ki, Kanunun bu açık hükmü karşısında bugün artık bir mirasçının muhtemel ve müstakbel miras hakkından vazgeçmesi ancak mirastan feragat sözleşmesi ile mümkün olabilecektir. Bunun dışında herhangi bir şekilde (örneğin tek taraflı bir feragatname ile) aynı sonuca ulaşması mümkün değildir.

Son olarak burada beklenti (Anwartschaft) kavramı üzerinde de durmak gerekir[47]. Beklenti (Anwartschaft) kavramı, hak sahibi olmayı bekleyen kimsenin söz konusu hakka ilişkin büyük oranda belirlilik kazanmış ve hukuken korunan bekleme durumunu ifade eder[48]. Bu kavram esas itibariyle şarta bağlı işlemlerde şarta bağlı hak sahibinin hukuki durumunu açıklamak üzere kullanılmaktaysa da geniş anlamıyla vadeye bağlı işlemler ile kanuni şarta bağlı işlemlerde ve bunun dışında hukuki işleme dayanmayan iktisaplarda da kanunun aradığı şartlardan birinin eksikliği halinde söz konusu olur[49]. Doğmamış haktan feragat meselesi tartışmalı olmasına rağmen, beklenti ileride kazanılacak beklenen haktan bağımsız, mevcut bir hak olarak kabul edildiği için kural olarak beklenti üzerinde sahibinin tasarruf edebileceği ve bu çerçevede beklentiden feragat de edebileceği

---

45 Bununla birlikte mirastan feragat sözleşmesiyle üzerinde tasarrufta bulunulanın ne olduğu konusunda doktrinde birçok farklı görüş de mevcuttur. Burada feragat edilenin miras hakkı değil, gelecekteki hakka ilişkin bekleme durumu olduğu yönünde bkz. ANTALYA, s. 43 vd. Ancak yazar bu bekleme durumunun hukuken korunan beklenti olmadığını da ifade etmektedir. Miras hukukundaki bekleme durumu hakkında ayrıntılı açıklama için bkz. ANTALYA / SAĞLAM, s. 83 vd. N. 123 vd. Yine SEROZAN / ENGİN'e göre mirastan feragat sözleşmesi ile gelecekte varlığı ve kapsamı henüz belli olmayan bir mirası kazanma umudu üzerinde tasarrufta bulunulmaktadır (SEROZAN / ENGİN, s. 388 N. 194). Mirastan feragat edenin ölüm anına kadar bir miras hakkının değil beklenen hakkının bulunduğu yönünde bkz. DURAL / ÖZ, s. 197 N. 880; karş. İMRE / ERMAN, s. 197.

46 Karş. WEGERHOFF, Stefan, **Münchener Kommentar zum BGB, Abschnitt 7. Erbverzicht (§ 2346 - § 2352)**, 9. Auflage 2022, BGB § 2346 Rn. 2.

47 Doktrinde bazı yazarlar ise aynı kavram için beklenti yerine beklenen hak ifadesini kullanmaktadır. Bu yönde bkz. OĞUZMAN / ÖZ, C. 2, N. 1519 vd.; ANTALYA, s. 40 vd.; SİRMEN, Lale, **Türk Özel Hukukunda Şart**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Türkiye İş Bankası Vakfı, Ankara, 1992, s. 131.

48 Kavramın açıklaması için bkz. NOMER, **Beklenen Haklar**, s. 2 vd.; PAKSOY, s. 23; SİRMEN, s. 131.

49 NOMER, **Beklenen Haklar**, s. 85 vd.

kabul edilmektedir[50]. Dolayısıyla eğer henüz miras açılıncaya kadar miras hakkı beklenti niteliğinde bağımsız ve mevcut bir hak olarak kabul edilirse, bu durumda muhtemel ve müstakbel mirasçının onun üzerinde tasarrufta bulunmasını, bu çerçevede beklentiden feragat edebilmesini açıklamak kolaylaşacaktır. Ancak miras hakkının beklenti niteliğinde olduğu kabul edilirse, bu aynı zamanda konumuz bakımından da önem arz edecektir. Zira bu durumda henüz evlenmemiş nişanlılar ve evli çiftlerin hukuki durumu arasında bir farklılık söz konusu olurdu. Evlilikten sonra eşin miras hakkı üzerinde hukuki anlamda beklentisinin bulunduğu kabul edilecek olursa, eşler henüz doğmamış miras haklarından değil mevcut olan beklentiden feragat etmiş olacaklardır. Bu durumda evlenmeden önce bir beklentinin varlığı kabul edilemeyeceğinden nişanlılar bu haktan feragat edemeyeceklerdir[51]. Bununla birlikte konumuzu teşkil eden miras hakkının bu anlamda bir beklenti yaratmadığı doktrinde genel olarak kabul edilmektedir[52]. Zira, muhtemel mirasçıların mirasbırakanın ölümünden önce mirasçı olmaya yönelik beklentilerinin, teknik anlamda beklenti sayılmak için yeterli bir güvenceye sahip olmadığı ifade edilmektedir[53]. Dolayısıyla bu durumda nişanlılar ve evli çiftler bakımından bu şekilde bir ayrıma gitmeye de gerek olmayacaktır.

Esasen mirastan feragat sözleşmesinin geçerli kabul edilerek kanunlarda benimsenmesi süreci özellikle de yukarıda açıkladığımız sebeplerle oldukça tartışmalı olmuştur. Roma hukukunda bir kimsenin vasiyetname yapma serbestisi mutlak olarak kabul edildiğinden, bu serbestiyi sınırlandıran miras sözleşmeleri ve bu kapsamda mirastan feragat sözleşmesi kabul görmemişti[54]. Ancak Roma hukukunda özellikle mirastan feragat sözleşmesinin reddinde henüz doğmamış mirasçılık sıfatından vazgeçmenin mümkün olmadığı düşüncesinin de rol oynadığı

---

50 OĞUZMAN / ÖZ, C. 2, N. 1521; PAKSOY, s. 23.

51 Karş. BÜTTIKER, s. 35 vd. Ancak yazar burada da nişanlılar bakımından istisnai bir durumun söz konusu olduğunu, miras hakkı beklenti niteliğinde sayılsa da onların doğmamış haklarından feragatinin her durumda mümkün olduğunu ileri sürmektedir (BÜTTIKER, s. 30).

52 NOMER, **Beklenen Haklar**, s. 130 vd.; ENGİN, **Mirastan Feragat**, s. 347 vd.; ANTALYA, s. 44 vd.; yazara göre burada sadece hukuk düzeni tarafından kurulan bir bekleme durumu söz konusudur ve mirastan feragat sözleşmesinin konusu da bu bekleme durumudur. Ancak bu bir beklenti veya beklenen hak niteliğinde değildir (ANTALYA, s. 42 vd.). Beklenen hakkın bulunduğu yönünde bkz. DURAL / ÖZ, s. 197 N. 880; karş. İMRE / ERMAN, s. 197. Yarg. 14. HD., E. 2016/404, K. 2016/5691, 10.5.2016, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası): "*Mirastan feragat sözleşmesi miras bırakan ile gelecekteki muhtemel mirasçısı arasında düzenlenen, ileride doğacak miras hakkına dair beklentiden karşılık alınarak veya bir karşılık alınmadan kısmen veya tamamen vazgeçmeye dair iki taraflı bir sözleşmedir. Mirastan feragat sözleşmesinin konusunu murisin halen hayatta bulunması sebebiyle miras geçmediğinden miras hakkı değil buna dair beklenti oluşturmaktadır.*"

53 Tenkis davası ile muhtemel mirasçılara sağlanan sınırlı koruma da bunu beklenti saymak için yeterli görülmez (NOMER, **Beklenen Haklar**, s. 132).

54 Ayrıntılı açıklama için bkz. ANTALYA, s. 17 vd.; ayrıca bkz. BÜTTIKER, s. 2 vd.

kabul edilmektedir[55]. Nitekim bugün hala Roma hukukunun etkili olduğu Fransa, İtalya gibi birçok ülke hukuklarında henüz intikal etmemiş tereke üzerinde anlaşma veya bir haktan feragat etmeye yönelik hukuki işlemler ya geçersiz kabul edilmekte ya da çok sınırlı olarak kabul edilmektedir[56]. Yine İslam hukukunda da Roma hukukunda olduğu gibi geçerli bir şekilde mirastan feragat sözleşmesi yapmak mümkün değildi. Bunun sebebi İslam hukukunun henüz doğmamış bir haktan feragati mümkün ve mantıklı görmemesiydi[57]. Ancak Türk-İsviçre Medeni Kanunlarında kanun koyucunun iradesinin bu yönde olmadığına ve mirastan feragat sözleşmesini açıkça geçerli saydığına dikkat etmek gerekir. Dolayısıyla burada feragat işlemi Kanunun verdiği yetkiye dayanmaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun bu açık düzenlemesi karşısında Yargıtay'ın doğmamış haktan feragatin mümkün olmayacağı gerekçesiyle evlenmeden önce yapılan mirastan feragat sözleşmelerini geçersiz sayması yerinde olmamıştır[58]. Son olarak belirtelim ki, doğmamış haktan feragat bakımından, nişanlılar ve evli çiftler arasında herhangi bir fark da söz konusu olmayacaktır. Zira her iki grup bakımından da ileride doğması muhtemel bir miras hakkından feragat söz konusu olmaktadır. Bu sebeple olsa olsa nişanlılar arasında yapılan bu tarz sözleşmelerin TMK 528/I hükmünün kapsamında olup olmadığı veya aşağıda ele alacağımız üzere başkaca bir geçersizlik sebebini bünyesinde barındırıp barındırmadığı değerlendirilebilir.

---

55 BÜTTIKER, s. 3.

56 Bu konuda bkz. BÜTTIKER, s. 13; ANTALYA, s. 18 vd.; Levent BIÇAKÇI, **Mirastan Feragat Sözleşmesi**, İstanbul, 1999, s. 6 vd.; MüKoBGB / WEGERHOFF BGB § 2346 Rn. 45; HOEREN, Thomas, **Schulze, Bürgerliches Gesetzbuch, Handkommentar**, 11. Auflage, Buch 5, Erbrecht Nomos, Baden Baden 2022, BGB Vorb. §§ 2346-2352 N. 10.

57 Bu yönde bkz. İMRE / ERMAN, s. 196 dn. 2; ANTALYA, s. 25; BIÇAKÇI, s. 5. Bu düşünceye dayanan BERKİ, mirastan feragat sözleşmesinin hukuk mantığına uygun olmadığını ileri sürmüştür. Bu konuda bkz. BERKİ, Şakir, "Türk Medeni Kanununda Mirastan Feragat", **Prof. Dr. Mahmut KOLOĞLU'na Armağan**, Ankara, 1975, s. 390 vd.

58 Yargıtay benzer bir yorumu mirasbırakanın henüz hayatta olduğu dönemde mirasçılar tarafından düzenlenen tek taraflı feragatnameler ile sadece mirasçılar arasında düzenlenen ve mirasbırakanın izni olmadığı için geçersiz olan miras payının devri sözleşmeleri (TMK 678) bakımından da yapmaktadır. Esasen Kanunda aranan geçerlilik şartlarına uygun olmadığı için geçersiz sayılması gereken bu tarz hukuki işlemler bakımından da Yargıtay yapılan hukuki işlemin geçersiz olacağını belirtirken bunun gerekçesini "doğmamış haktan feragat olmaz" şeklinde açıklamaktadır. Oysa bizim hukukumuzda mirastan feragat sözleşmeleri gibi mirasın açılmasından önce yapılan diğer sözleşmeler de Kanunda belirlenen sınırlar çerçevesinde geçerli sayılmıştır. Burada tartışılması gereken husus doğmamış haktan feragatin mümkün olup olmayacağı değil yapılan hukuki işlemlerin kanunda yer alan bu düzenlemelerin kapsamına girip girmeyeceğidir. Bu yönde bkz. Yarg. 14. HD., E. 2015/1922, K. 2015/6116, 4.6.2015 (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası). Karardan: "*TMK'nın "mirasın açılmasından önce yapılan sözleşmeler" başlıklı 678. maddesinin "Mirasbırakanın katılması veya izni olmaksızın bir mirasçının henüz açılmamış bir miras hakkında diğer mirasçılar veya üçüncü bir kişi ile yapacağı sözleşmeler geçerli değildir. Böyle bir sözleşme gereğince yerine getirilmiş olan edimlerin geri verilmesi istenebilir." hükmü gereğince henüz doğmamış bir haktan önceden feragat mümkün olmadığından tek taraflı olarak düzenlenen taahhütnameler haktan feragat niteliğinde kabul edilemez ve hukuken geçerli değildir.*"

C. TMK 528 Hükmünün Kapsamı

TMK 528/I uyarınca, "*Mirasbırakan, bir mirasçısı ile karşılıksız veya bir karşılık sağlanarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilir.*" Öncelikle belirtmek gerekir ki, hükümde her ne kadar mirasçı ifadesi kullanılmışsa da mirastan feragat sözleşmesinin kurulduğu anda feragat eden kimsenin miras hakkından veya mirasçı sıfatından bahsedilemeyeceğinden, burada kastedilen muhtemel ve müstakbel mirasçıdır[59]. Bu anlamda mirastan feragat sözleşmesinin kural olarak her tür müstakbel mirasçı ile yapılabileceği kabul edilmektedir. Kanuni mirasçılar, atanmış mirasçılar ve hatta vasiyet alacaklısıyla dahi mirastan feragat sözleşmesi yapılması mümkündür[60]. Ayrıca mirastan feragat edecek kanuni mirasçının saklı paylı olması şartı da aranmamaktadır[61]. Feragat eden kanuni mirasçının en yakın sırada veya ilk derecede olması da gerekli değildir; mirasbırakan daha uzak derecedeki bir mirasçıyla da mirastan feragat sözleşmesi yapılabilir. Örneğin hasta oğlu bulunan mirasbırakanın kardeşiyle mirastan feragat sözleşmesi yapabileceği kabul edilmektedir[62]. Nitekim burada mirasçı olarak anılan kimseler, en yakın sırada ve ilk derecede olsa dahi esasen mirasbırakanın sağlığında teknik anlamda mirasçı sıfatını taşımazlar ve bu kimselerin henüz bu aşamada ileride muhtemel terekeyi oluşturacak mirasbırakanın malvarlığında da hak sahiplikleri söz konusu değildir. Kanuni ve iradi mirasçılık sıfatı ancak mirasbırakanın ölümünde Kanunda aranan birtakım şartların gerçekleşmesiyle söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla kanun koyucunun TMK 528'de mirasçı olarak bahsettiği kimselerin tamamı ister kanuni ister iradi mirasçılar olsun, sadece muhtemel ve müstakbel mirasçılardır. Bu açıdan bakıldığında gelecekte miras bırakana kanuni mirasçı olması kuvvetle muhtemel olan mirasçıların yanında,

---

59 ANTALYA, s. 30 vd.; DURAL / ÖZ, s. 197 N. 880; BK WEIMAR, Art.495 ZGB N. 3; bu dönemde sadece mirasçı olma şansı ya da umudundan söz edilebileceği yönünde bkz. ENGİN, **Mirastan Feragat**, s. 347 vd.; bu ifadelerle kastedilenin ileride doğabilecek, muhtemel miras hakkından feragat eden kimsenin mirasın açılması anında mirasta hak sahibi olabilmeye ilişkin diğer şartları taşısa bile mirasçılık sıfatını kazanamayacağı olduğu yönünde bkz. SEROZAN / ENGİN, s. 389 N. 196.

60 BK WEIMAR, Art.495 ZGB N. 4; ANTALYA, s. 30 vd.; BIÇAKÇI, s. 44 vd.; SEROZAN / ENGİN, s. 388 N. 194; ÖZTAN, Bilge, **Miras Hukuku (Tablolar ve Örneklerle)**, 11. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2020, s. 254.

61 BK WEIMAR, Art.495 ZGB N. 4; SEROZAN / ENGİN, s. 388 N. 194; İMRE / ERMAN, s. 198. Ancak her ne kadar mirastan feragat sözleşmesinin her mirasçı ile yapılması mümkünse de sözleşmenin işlevinin mirasbırakanın tasarruf nisabını genişletmek olduğu dikkate alındığında bu sözleşmenin asıl önemini saklı paylı mirasçılar yönünden göstereceği kabul edilmektedir. Zira eğer bir mirasçı saklı paylı değilse mirasbırakan onun payı üzerinde serbestçe tasarruf edebileceğinden ayrıca mirastan feragat sözleşmesi yapmasına gerek olmayacaktır. Bu yönde bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, **Miras Hukuku**, s. 301; İMRE / ERMAN, s. 198; DURAL / ÖZ, s. 199 N. 888. Yine de saklı paylı olmayan mirasçı bakımından da mirastan feragat sözleşmesi onun alacağı ivazın tespiti ve sağlığında bu ivazı elde edebilme imkanı bakımından önem taşıyabilir (ANTALYA, s. 31).

62 ANTALYA, s. 30 vd.

mirasçı olma olasılığı nispeten düşük olan mirasçıların ve bu kapsamda nişanlıların da hüküm kapsamında değerlendirilebileceğinde tereddüt etmemek gerekir. Zira bu iki grup arasında muhtemel ve müstakbel mirasçılık sıfatı bakımından hukuken bir fark bulunmamaktadır. Nitekim doktrinde de bu konuyu ele alan yazarların çoğunluğu nişanlıların veya çiftlerin evlenmeden ve henüz muhtemel mirasçı sıfatını kazanmadan önce mirasbırakanla mirastan feragat sözleşmesi yapabileceğini kabul etmektedirler[63]. Yine benzer şekilde evlatlık adayının da evlat edinme öncesinde mirastan feragat edebileceği kabul edilmektedir[64].

Tarihsel açıdan bakıldığında da mirastan feragat sözleşmesinin kabulünde nişanlıların bu sözleşmeyi yapabilmesi gerekliliği önemli rol oynamış ve birçok ülke hukukunda bu husus açıkça kabul edilmiştir[65]. Örneğin Alman Hukukunda, mirastan feragat sözleşmesinin esas öneminin mirasçılık düzeninin önceden belirlenmesi ve bu çerçevede eşlerin ve gelecekteki eşlerin mirasçılığına son verilmesi olduğu açıkça ifade edilmektedir[66]. Mirastan feragat sözleşmesini

---

63 BÜTTIKER, s. 9; ANTALYA, s. 35; s. 155 vd.; SEROZAN / ENGİN, s. 389 N. 196; ENGİN, **Mirastan Feragat**, s. 348 vd.; DURAL, s. 97 vd.; ERTAŞ, s. 2897; KURŞUN, **Mirastan Feragat**, s. 2366; DEMİRSATAN, s. 1074 dn. 72. DEMİRSATAN'a göre mirasçı sıfatının kazanılması böyle bir sözleşmenin hüküm ifade etmesi için kanuni şart teşkil eder. Miras açıldığında feragat eden, feragat gerçekleşmemiş olsaydı mirasçı sıfatını kazanacak idiyse, sözleşme hükümlerini doğurur (DEMİRSATAN, s. 1074 dn. 72; benzer bir görüş için bkz. ÇABRİ, Sezer, **Miras Hukuku Şerhi (TMK m.495-574)**, C. I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 473). Kanaatimizce mirastan feragat sözleşmesiyle feragat işlemini ayrı değerlendirmek gerekir. Mirastan feragat eden kimsenin daha sonra herhangi bir sebeple mirasçı olamaması halinde feragat tasarruf işlemi hüküm doğurmaz, ancak mirastan feragat sözleşmesinin geçerliliği bundan etkilenmeyecektir. Feragat sözleşmesi bünyesi gereği riskli bir işlem (muhataralı akit) olduğundan taraflar bu tür riskleri baştan göze almış sayılırlar. Bu yönde bkz. SEROZAN / ENGİN, s. 391 vd. N. 202; ENGİN, Baki İlkay, **Mirastan Yoksunluk**, Beşir Kitabevi, İstanbul, 2010, s. 176; ayrıca bkz. BSK ZGB II-BREITSCHMID / BORNHAUSER, Art.495 ZGB N. 4. Sadece mirastan feragat edenin sonradan mirastan yoksun olması gibi olağanüstü bir gelişmenin söz konusu olduğu hallerde mirastan feragat sözleşmesinin işlem temelinin çöktüğü gerekçesiyle hüküm ifade etmeyeceği, bu durumda feragat edenin aldığı ivazı iade etmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu yönde bkz. ENGİN, **Mirastan Yoksunluk**, s. 177; ÖZTAN, s. 347; ayrıca bkz. BSK ZGB II-BREITSCHMID / BORNHAUSER, Art.495 ZGB N. 4. Dolayısıyla taraflar evlenmeden önce mirastan feragat sözleşmesi yapmış ve daha sonra evlilik gerçekleşmemiş olsa dahi, sözleşmenin geçersizliğini ileri sürmeleri mümkün değildir. Hatta ivazlı feragat sözleşmesi yapılmış olup feragat eden taraf feragat bedelini önceden almış olsa bile diğer taraf bunun iadesini talep edemez. Bununla birlikte feragat sözleşmesinin şarta bağlı olarak yapılması mümkün olduğundan (Bu konuda bkz. BK WEIMAR, Art.495 ZGB N. 9), taraflar evlenmeyi sözleşmenin hüküm ifade etmesi bakımından bir geciktirici koşul olarak kararlaştırabilirler. Böyle bir durumda evlenme gerçekleşmediği sürece mirastan feragat sözleşmesi hüküm ifade etmeyecektir. Aynı şekilde mirastan feragat sözleşmesi evlenmenin ölümden önce gerçekleşmemesi bozucu şartına da bağlanabilir. Bu açıdan karş. KURŞUN, **Mirastan Feragat**, s. 2370.

64 SEROZAN / ENGİN, s. 392; ANTALYA, s. 35.

65 BÜTTIKER, s. 9; ANTALYA, s. 19 vd.; BIÇAKÇI, s. 9.

66 MüKoBGB / WEGERHOFF § 2346 Rn. 1 ve 7; STÜRNER Rolf, **Jauernig Bürgerliches Gesetzbuch**, 18. Aufl., C.H. BECK, 2021, BGB § 2346 Rn. 1; HK-BGB / Thomas HOEREN BGB Vorb. §§ 2346-2352 N. 5; Nitekim mirastan feragat sözleşmesi yapma ehliyetine ilişkin BGB § 2347/I hükmünün 21.07.2017 tarihine kadar yürürlükte olan versiyonunda nişanlıların mirastan feragat sözleşmesi yapma ehliyetine ilişkin hususlar açıkça düzenlenmişti. Bu hüküm her ne kadar 17.7.2017 Çocuk Evlilikleriyle

geçerli kabul eden diğer ülke hukuklarında da bu sözleşmelerin nişanlılar arasında yapılabileceği kabul görmektedir. Nitekim Türk Hukukunda da mirastan feragat sözleşmesi kabul edilirken, sözleşmenin tarafı olabilecek kişilere ilişkin herhangi bir sınırlama öngörülmemiştir. Dolayısıyla kanunkoyucunun bu düzenlemesi ile bağlı kalması gereken Yargıtay'ın feragat beyanında bulunan tarafın mirasçı sıfatını taşımaması sebebiyle henüz evlenmeden önce yapılan mirastan feragat sözleşmesinin TMK 528 anlamında feragat sözleşmesi sayılamayacağı yönündeki içtihadı yerinde değildir, nişanlıların da bahsi geçen hüküm kapsamında olduğunun kabul edilmesi gerekir.

Buna rağmen Yargıtay evlenmeden önce ve evlendikten sonra yapılan mirastan feragat sözleşmelerinin geçerliliği açısından önemli bir farklılık yaratmış, evlendikten sonra eşler arasında yapılan mirastan feragat sözleşmelerini geçerli sayarken, evlenmeden önce yapılanları tümden geçersiz kabul etmiştir. Bu sebeple burada evliliğin gerçekleşmesinin bu sözleşmelerin geçerliliği bakımından neden bu kadar önem taşıdığı hususunun da üzerinde durulması gerekir.

D. Somut Olayın Şartları Çerçevesinde Mirastan Feragat Sözleşmesinin Geçersizliği

Daha önce de belirttiğimiz üzere katıldığımız görüş çerçevesinde kanun tarafından aksi öngörülmedikçe kural olarak her haktan feragat edilebilir. Bununla birlikte kanun koyucunun açık bir yasağı olmasa bile belirli bir haktan feragat edilmesi emredici hükümlere, kişilik haklarına, ahlaka veya kamu düzenine aykırılık teşkil ediyorsa, bu haktan feragat edilmesi geçerli olmayacaktır[67]. Bu bağlamda belirli bir haktan feragat, kişinin kendisini aşırı bağlaması veya korumasız bırakması anlamına geliyorsa, TMK 23/II'deki sınırlama nedeni ile hukuka aykırı olacaktır[68]. Özellikle henüz doğmamış haklardan feragat edilmesi söz konusu olduğunda, kişinin geleceğini ve kendini aşırı derecede sınırlaması riskinin yüksek olduğu haklı olarak ifade edilmektedir[69]. Nitekim kanun koyucu da bazı hallerde bu gerekçeyle doğmamış haktan feragati

Mücadele Kanunu uyarınca yürürlükten kaldırılmışsa da bu sadece çocuk yaştaki kişilerin nişanlanmaları ve evlenmelerine engel olmak maksadıyla yapılmış bir düzenleme olduğundan, ergin nişanlıların mirastan feragat sözleşmesi yapabileceklerinde bir tereddüt bulunmamaktadır. Konu hakkında açıklama için bkz. MüKoBGB / WEGERHOFF BGB § 2347 Rn. 5; Jauernig / STÜRNER BGB § 2347 Rn. 4. Ayrıca bkz. § 2276 Abs. 2 BGB.

67 PAKSOY, s. 27 vd.

68 PAKSOY, s. 28. MK 23'ün kapsamı hakkında ayrıntılı bir değerlendirme için bkz. OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 216 vd.; KARABAĞ BULUT, s. 88 vd.; SEROZAN, **Kişiler**, İkinci Başlık I § 3 N. 6 vd., s. 461 vd.

69 PAKSOY, s. 28.

yasaklamıştır[70]. Dolayısıyla burada evlenmeden önce yapılan mirastan feragat sözleşmesinin TMK 23/II'deki sınırı aşıp aşmadığının da tespit edilmesi gerekir.

Kanaatimizce evlendikten sonra eşler arasında yapılması mümkün görülen mirastan feragat sözleşmesinin Yargıtay tarafından evlenmeden önce geçersiz sayılmasının altında yatan esas sebep tasarruf yetkisi eksikliği değil, bu sözleşmelerin TMK 23/II hükmüne aykırı görülmesidir. Böylece Yargıtay müstakbel eşin, ileride evlendikten sonra dilerse kanunun verdiği yetki çerçevesinde serbestçe feragat edebileceği müstakbel mirasçılık sıfatından ve ileride doğması muhtemel miras hakkından evliliği gerçekleştirme kaygısıyla ve diğer eşin veya ailesinin baskısıyla önceden feragat etmesini TMK 23 hükmüne aykırı görmekte ve kendisini geleceğe yönelik olarak aşırı derecede sınırlamasını engellemek istemektedir. Nitekim bahsi geçen Yargıtay kararına konu olan olayda da; "*Davacı, miras bırakan ... ile 21.04.2007 tarihinde evlendiğini, ancak davalıların baskıları sonucu evlenmeden önce miras bırakan ile arasında ... 24. Noterliğinde 27.02.2007 tarihinde mirastan feragat sözleşmesi düzenlendiğini, doğmamış bir haktan feragat edilmesinin hukuken mümkün olmaması sebebiyle sözleşmenin geçersiz olduğunu, ...*" ileri sürmüştür.

Yargıtay'ın nişanlılar arasında yapılan sözleşmelerin geçersiz olmasının sebebi olarak gösterdiği "doğmamış haktan feragatin mümkün olmayacağı" yönündeki ifadeyi de bu şekilde yorumlamak mümkündür. Yoksa eğer buradaki sorun tasarruf yetkisi eksikliği olsaydı, daha önce de açıkladığımız üzere evlenmeden önce veya evlendikten sonra yapılacak mirastan feragat sözleşmeleri arasında bu açıdan herhangi bir fark bulunmamaktadır. Zira her iki durumda da henüz mirasçılık sıfatı kazanılmamış olduğundan ve ancak mirasın açılmasıyla kazanılacağından doğmamış haktan feragat söz konusu olacak ve tasarruf yetkisi eksikliği sorunu karşımıza çıkacaktı. Kaldı ki kanunkoyucu kendisi Kanunda açıkça düzenleyerek mirastan feragat sözleşmesi kapsamında muhtemel ve müstakbel mirasçının henüz doğmamış hakkından feragatine izin vermiştir (TMK 528). Bu sebeple en azından mirastan feragat sözleşmesi bakımından doğmamış haktan feragatin mümkün olup olmadığının tartışılması anlamsızdır. Bununla

[70] Örneğin TBK 42/II uyarınca temsil yetkisini geri almak hakkından feragatin yasak olmasının temelinde yatan düşünce, bunun MK 23 ile bağdaşmıyor olmasıdır. Bu yönde bkz. BUZ, s. 416. Yine zamanaşımından önceden feragat edilmesini, zamanaşımına tabi alacağın doğduğu anda veya bu anın öncesinde zamanaşımından feragat edilmesi olarak anlayan görüşe göre TBK 160/I'in amacı henüz alacağın doğacağı aşamada zamanaşımının kendisi için faydasını tam olarak kavrayamayan borçluların kendilerini geleceğe yönelik olarak aşırı derecede sınırlamalarının engellenmesidir. Bu konuda ayrıntılı açıklama için bkz. PAKSOY, s. 71 vd.

birlikte kanaatimizce nasıl ki doğmamış haklardan feragatin her durumda TMK 23/II hükmüne aykırı olduğundan bahisle geçersiz sayılması mümkün değilse, ileride doğması muhtemel mirasçılık sıfatından evlenmeden önce feragat etmenin de her zaman TMK 23/II hükmü kapsamında kendiliğinden geçersiz sayılması mümkün değildir[71]. Evlenmeden önce yapılacak mirastan feragat sözleşmelerini bu şekilde tamamen yasaklamak, kişilik haklarını sınırlamayan ve genellikle her iki tarafın da menfaatine olan mirastan feragat sözleşmelerine de engel olmak anlamına gelecektir. Buna karşılık kişinin özgürlüğünü kabul edilemez derecede sınırlayan ve TMK 23/II ile garanti altına alınan hareket serbestisine aykırı olan feragatlerin zaten geçersiz olacağı açıktır.

Bilindiği üzere miras hukukunda ölüme bağlı tasarruflar bakımından bir kimsenin evlenip evlenmemesine yönelik olarak kişi üzerinde baskı kuran kayıtların geçerliliği sıkça tartışılmaktadır[72]. Türk/İsviçre hukukunda bu tarz kayıtlar kanuna veya ahlaka aykırı ya da kişilik hakkına (TMK 23) müdahale olarak görülmekte ve kural olarak geçersiz kabul edilmektedir[73]. Gerçekten de TMK 23 hükmü esas itibariyle kişinin özgürlüklerinden vazgeçmesi ile özgürlüklerini hukuka ve ahlaka aykırı şekilde sınırlamasına karşı kişiyi korumak amacıyla getirilmiş bir hükümdür. Bu hüküm kapsamında evlenme veya ölüme bağlı tasarrufta bulunma gibi kişiye sıkı surette bağlı manevi haklardan feragat mümkün değildir. Bu sebeple örneğin bir kimsenin, belirli bir kişi ile evlenmeyi taahhüt etmesi, asla evlenmeyeceğini taahhüt etmesi veya ölüme bağlı tasarruf yapmayı ya da yapmamayı taahhüt etmesi gibi haller TMK 23/I hükmü kapsamında ele alınacak ve bu taahhütlere geçerlilik tanınmayacaktır[74]. Ancak evlenmeden önce yapılan mirastan feragat sözleşmesi bakımından böyle bir durum söz konusu değildir. Evlenmeden önce yapılan feragat sözleşmesiyle feragat eden ne evlenip evlenmeme konusunda ne de ölüme bağlı tasarruf yapıp yapmama konusunda bir taahhütte bulunmaktadır. Burada ölüme bağlı bir tasarrufun geçerliliğinin evlenme şartına bağlanması değil, tam aksine evlenmenin

---

71 Bu konuda genel olarak mirastan feragat bakımından bkz. BSK ZGB II-BREITSCHMID / BORNHAUSER, Art.495 ZGB N. 5; yazarlar her ne kadar mirastan feragat sözleşmesiyle tam olarak belirlenmemiş gelecekteki haklardan feragat ediliyorsa da bunun kişilik hakları bakımından bir sakıncası olmadığını, zira bu durumda genel bir haktan feragatin değil, sadece somut bir tereke üzerindeki haktan feragatin söz konusu olduğunu belirtmektedir. Aksi görüş için bkz. ÖZUĞUR, s. 234.

72 KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, **Miras Hukuku**, s. 275 vd.; DURAL / ÖZ, s. 159; HATEMİ, Hüseyin, **Miras Hukuku**, 9. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, § 6 N. 31 vd.

73 KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, **Miras Hukuku**, s. 275 vd.; DURAL / ÖZ, s. 159.

74 Bu yönde bkz. SEROZAN, Kişiler, İkinci Başlık I § 3 N. 6f, s. 464 vd.; KARABAĞ BULUT, s. 103 vd. Yargıtay'ın kişinin evleneceği kimseyi seçebilme özgürlüğünün kişilik hakkı kapsamında korunacağına ilişkin kararları için bkz. a.y. dn. 48.

mirastan feragat etme şartına bağlanması durumu söz konusudur, ki bu da feragat eden açısından sağlararası bir işlemdir. Dolayısıyla böyle bir sözleşmenin geçerliliği, miras hukukunda tartışılan evlenme özgürlüğünün kısıtlanmasına ilişkin şartların geçerliliği meselesinden farklı değerlendirilmelidir.

Doktrinde BERKİ mirastan feragat şartıyla evlenmenin veya evlenme akdinden önce mirastan feragat etmenin geçerli olmayacağını belirtmiştir[75]. Esasen burada öncelikle şunu belirtmek gerekir ki, evlilik sözleşmesinin kamu düzeniyle arasındaki sıkı ilişki, sıkı şekil şartlarına tabi olması ve bu alanda ahlaki ilkelerin egemen olması sebebiyle şarta bağlanması mümkün değildir[76]. Dolayısıyla mirastan feragat şartıyla evlenme zaten söz konusu olamayacaktır. Burada kastedilen evlenme arzusundaki bir kimsenin evliliğin gerçekleşebilmesi için mirastan feragat etmeye zorlanmasıdır. Bu çerçevede bir kimsenin evlendikten sonra mirastan feragat sözleşmesi yapmayı taahhüt etmesi veya bir kimsenin evlenmeden önce mirastan feragat etmediği taktirde evliliğin gerçekleşmeyeceği tehdidiyle mirastan feragat etmeye zorlanması, TMK 23 hükmüne aykırılık teşkil edecek midir? Kanaatimizce buna yönelik baştan ve kesin bir cevap vermek mümkün değildir, bu hususun somut olayın şartları çerçevesinde değerlendirmesi gerekir[77]. Bununla birlikte mirastan feragat sözleşmesi yapan bir kimse esas itibariyle Kanunun cevaz verdiği ve açıkça düzenlediği, kendisi bakımından sağlararası tasarruf niteliği taşıyan bir sözleşmeyle ileride doğacak olan muhtemel miras hakkından feragat etmektedir. Bunun evlenmeden önce yapılması ve diğer eşin ancak bu sözleşmenin yapılması şartıyla kendisiyle evleneceğini ifade etmesi kural olarak onun herhangi bir özgürlüğüne müdahale sayılmaz. Zira mirastan feragat sözleşmesi yapmaya bu şekilde zorlanan kimse, bu durumda sözleşmeyi yapmak veya kendisini buna zorlayan kişiyle evlenmemek arasında serbest iradesiyle bir tercihte bulunabilir. Mirastan feragat sözleşmesini yaptıktan sonra evlenip arkasından bu sözleşmenin geçersizliğini ileri sürmek, eğer sözleşme bakımından başkaca bir geçersizlik sebebi söz konusu değilse kanaatimizce mümkün olmamalıdır.

---

75 BERKİ, **Eşin Mirasçılığı**, s. 329.

76 SİRMEN, s. 100 vd.

77 Burada şunu da belirtmemiz gerekir ki, evlenmeden önce yapılan mirastan feragat sözleşmesinin MK 23 hükmüne aykırılık sebebiyle geçersiz sayılacağı kabul edilirse, bu geçersizliğin mirastan feragat sözleşmesi yapma taahhüdüyle de aşılması mümkün olmayacaktır. Zira tasarruf işlemi niteliğindeki mirastan feragat sözleşmesinin kişilik hakkını aşırı sınırlandırdığı kabul ediliyorsa buna ilişkin borçlandırıcı işlemin de aynı sebeple geçersiz olacağını kabul etmek gerekecektir. Karş. BUZ, s. 416; PAKSOY, s. 112 vd. Kaldı ki, yine daha önce de belirttiğimiz üzere katıldığımız görüş çerçevesinde miras hukukundaki tip ve şekil zorunluluğu karşısında evlenmeden önce bir mirastan feragat sözleşmesi yapma vaadi sözleşmesi yapmanın mümkün olamayacağı düşüncesindeyiz. Bu yönde bkz. ANTALYA, s. 64; aksi görüşte KURŞUN, **Mirastan Feragat**, s. 2367.

Bununla birlikte evlenmeden önce yapılan mirastan feragat sözleşmelerinin geçerliliği de evlendikten sonra yapılanlardan farklı değerlendirmemek gerekir. Bu sebeple genel olarak mirastan feragat sözleşmesi bakımından söz konusu olabilecek geçersizlik sebeplerinin evlenmeden önce yapılan sözleşmeler bakımından da aynı şekilde dikkate alınması gerekecektir. Her somut olayda feragat eden bakımından irade sakatlıklarından birinin veya aşırı yararlanmanın söz konusu olup olmadığı değerlendirilmelidir. Mirastan feragat sözleşmesi mirastan feragat eden bakımından ölüme bağlı bir tasarruf olmayıp sağlararası bir işlem olduğundan onun iradesindeki sakatlıklar bakımından Borçlar Kanunu'nun genel hükümleri uygulanacaktır[78]. Dolayısıyla mirastan feragat eden veya onun mirasçıları şartları gerçekleştiği taktirde TBK 30 vd. hükümleri çerçevesinde mirastan feragat sözleşmesini iptal ettirebilirler[79]. Yine ivazlı feragat sözleşmeleri bakımından doktrinde genel olarak aşırı yararlanma hükümlerinin de uygulanabileceği kabul edilmektedir[80]. Buna karşılık ileri sürülen diğer bir görüşe göre, miras payı üzerindeki olası hakka ilişkin belirsizlik aşırı yararlanmada kazandırmalar arasındaki oran bakımından değerlendirme yapılmasını imkansız hale getirmekte, bu durum mirastan feragat sözleşmelerinde aşırı yararlanma hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil etmektedir[81]. Buna göre aşırı yararlanmanın şartlarının gerçekleştiği izlenimi uyandıran bu gibi hallerde somut olayın şartlarına göre hukuki işlem ahlaka aykırılık sebebiyle geçersiz sayılabilir[82]. Özellikle sözleşme kurulurken bir tarafın bulunduğu üstün konumundan yararlanarak daha zayıf konumda olan karşı tarafa açıkça onun menfaatlerine ölçüsüz derecede aykırı hükümler kabul ettirmesi ve bu suretle aşırı bir men-

78 ANTALYA, s. 229.

79 ANTALYA, s. 235. Feragat edenin iptal yönündeki irade açıklamasının ne şekilde gerçekleşeceği doktrinde tartışmalıdır. Farklı görüşler hakkında bkz. ANTALYA, s. 235; ayrıca bkz. BK WEIMAR, Art.495 ZGB N. 10.

80 ANTALYA, s. 231; BIÇAKÇI, s. 109; HATEMİ, Hüseyin, "Miras Sözleşmelerinde Gabin Söz Konusu Olabilir mi?", **Prof. Dr. Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU İçin Armağan**, Seçkin Hukuk, Ankara, 2004, s. 192 vd., KURŞUN, **Mirastan Feragat**, s. 2378 vd.; SEROZAN / ENGİN, s. 393 N. 205; yazarlar özellikle ivazsız feragat sözleşmeleri bakımından bu olasılığı değerlendirmektedir. Karş. CHK- HRUBESCH-MILLAUER, Art.495 ZGB N. 2. Yazara göre ivazlı mirastan feragat sözleşmelerinde mirasın açılmasına kadar gerçekleşebilecek değişiklikler sebebiyle tarafların edimleri arasında objektif bir denge aranmasa da taraf iradeleri doğrultusunda sübjektif bir dengenin bulunması gereklidir. Ancak baştan var olan bu dengenin sonradan bozulması halinde feragat sözleşmesinin özü itibariyle riskli bir işlem olması sebebiyle TMK 557 vd. hükümleri ile TMK 547'ye gidilemez. Ayrıca bkz. BSK ZGB II-BREITSCHMID / BORNHAUSER, Art.495 ZGB N. 4.

81 DEMİRSATAN, s. 1076.

82 DEMİRSATAN, s. 1076. Nitekim yazara göre yukarıda bahsi geçen Yargıtay kararına konu olan vakıalara benzer hallerde de işlemin geçerliliğini, aşırı yararlanma hükümleri çerçevesinde değil de irade bozuklukları ve ahlaka aykırılık açısından değerlendirmek daha yerinde olacaktır (DEMİRSATAN, s. 1074 dn. 72).

faat elde etmesi durumunda ahlaka aykırılığın söz konusu olacağı ifade edilmektedir[83]. Haklı olarak doktrinde SEROZAN/ENGİN tarafından haksız dayatma olasılığının özellikle ivazsız mirastan feragat sözleşmelerinde dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Böyle bir durumda hukuka ve ahlaka aykırılık ya da irade bozukluğu kurallarının uygulanması söz konusu olabilir[84]. Feragat sözleşmesinin ahlaka aykırılık veya irade sakatlığı sebebiyle iptal edildiği hallerde feragat eden mirasçı sıfatını tekrar kazanır[85].

III. SONUÇ VE KANAATİMİZ

Esasen mirastan feragat sözleşmesinin birçok zaman saklı paylı mirasçılarla yapılması ve saklı paylı müstakbel mirasçıların saklı paylarından vazgeçmesi sonucunu doğuracak şekilde etki etmesi vicdani bakımdan rahatsız edici olabilir. Nitekim birçok ülke özellikle bu sebeple mirastan feragat sözleşmesini geçerli kabul etmekten çekinmiş ve bu sebeple kanunlarında ya hiç düzenlememiş ya da bu sözleşmeyi çok sıkı birtakım şartlar altında geçerli kabul etmiştir. Buna karşılık Türk Hukukunda kanunkoyucu mirastan feragat sözleşmesini açıkça geçerli saymış ve Medeni Kanun'da (TMK 528 vd.) hüküm altına almıştır. Yine kanunkoyucu söz konusu hükmü düzenlerken mirastan feragat edenler bakımından herhangi bir sınırlama da öngörmemiştir. Bunun karşısında birtakım gerekçelerle ve özellikle sözleşmenin zayıf tarafını baştan korumak maksadıyla adı geçen sözleşmelerin geçersizliğini ileri sürmek kanunkoyucunun iradesiyle çelişkili olacaktır. Bu çerçevede yukarıda da açıkladığımız üzere TMK 528/I'de sözleşmenin tarafı olarak belirtilen mirasçı ile kastedilen teknik anlamda mirasçı değil, muhtemel ve müstakbel mirasçıdır. Muhtemel ve müstakbel mirasçılık açısından ise kanaatimizce müstakbel eş ile mevcut eş arasında hukuken her-

---

83 Haksız etkileme - haksız dayatma konusunda bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, Cilt I, 7. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017, § 42 N. 47 vd.; SEROZAN, Rona, "Karşılıklı Sözleşmelerde Baştan Dayatılmış veya Sonradan Oluşmuş Edimler Arası Dengesizliğin Uyarlama Yoluyla Düzeltilmesi", **Prof. Dr. Kemal OĞUZMAN'ın Anısına Armağan**, Beta, İstanbul, 2000, s. 1016 vd.; TEKİNAY / AKMAN / BURCUOĞLU / ALTOP, s. 401 vd.; KURŞUN, Ali Suphi, Aşırı Yararlanma ve Ahlaka Aykırılıkta Taleplerin Yarışması", **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2016, C. 15, S. 2-2, s. 192 vd.; ayrıca bkz. BAŞOĞLU, Başak, "Miras Hukuku Özelinde Haksız Etkileme Kavramı ve Buna Bağlanabilecek Sonuçlar", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2018, C. 17, S. 1, s. 388 vd.

84 SEROZAN / ENGİN, s. 390 N. 198 ve s. 393 N. 205.

85 DURAL / ÖZ, s. 203 N. 905. TMK 557 b. 3 bir ölüme bağlı tasarrufun içeriğinin, bağlandığı koşullar veya yüklemelerin hukuka veya ahlaka aykırı olmasını iptal sebebi olarak saymıştır. Buna karşılık doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre bu durumda da TBK 27'deki ana kuraldan ayrılmayı gerektirecek bir durum olmadığından, kanuna ve ahlaka aykırı bir ölüme bağlı tasarrufun kesin hükümsüz sayılması gerekir. Bu yönde bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, **Miras Hukuku**, s. 336 vd.; DURAL, s. 292; ANTALYA, s. 235 vd.

hangi bir farklılık söz konusu değildir. Bu durumda somut olayın şartları çerçevesinde başkaca özel bir geçersizlik sebebi (örn. kişilik haklarının aşırı sınırlanması gibi) söz konusu olmadığı müddetçe hakimler kanunkoyucunun mirastan feragat sözleşmesini geçerli kabul eden iradesiyle bağlı olacaklarından buna göre bir değerlendirme yapılması uygun olacaktır[86]. Geçersizlik şartları bakımından somut olayda yapılacak değerlendirmede ise evlenmeden önce veya evlilikten sonra yapılacak mirastan feragat sözleşmeleri arasında herhangi bir farklılık gözetmek doğru olmayacaktır.

[86] Benzer yönde bkz. İsviçre Federal Mahkemesinin 5C.91/2000 sayılı kararı (yayınlanmamış).

Hakem Değerlendirmesi : Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması : Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek : Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.
Peer-review *: Externally peer-reviewed.*
Conflict of Interest *: The author has no conflict of interest to declare.*
Grant Support *: The author declared that this study has received no financial support.*

KAYNAKÇA / REFERENCES

AKMAN, Galip Sermet, **Sorumsuzluk Anlaşması**, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1976.

ALBAŞ, Hakan, "Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hükümlerine İlişkin Bazı Sorunlar", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2007, C. 9, Özel Sayı, s. 535-552.

ANTALYA, O. Gökhan / SAĞLAM, İpek, **Miras Hukuku**, C. III, 5. Baskı, Seçkin Hukuk, Ankara 2021.

ANTALYA, O. Gökhan, **Mirastan Feragat Sözleşmesi**, Alkım Yayınevi, İstanbul 1999.

AYİTER, Kudret, **Medeni Hukukta Tasarruf Muameleleri**, İstiklal Matbaacılık ve Gazetecilik Kollektif Ortaklığı, Ankara 1953.

BAŞALP, Nilgün, **Sorumsuzluk Anlaşmaları**, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2011.

BAŞOĞLU, Başak, "Miras Hukuku Özelinde Haksız Etkileme Kavramı ve Buna Bağlanabilecek Sonuçlar", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2018, C. 17, S. 1, s. 387-419.

BERKİ, Şakir, "Türk Medeni Kanununda Mirastan Feragat", **Prof. Dr. Mahmut KOLOĞLU'na Armağan**, Sevinç Matbaası, Ankara 1975, s. 389-409 (Feragat).

BERKİ, Şakir, "Türk Medenî Kanununda Karı Kocanın (Eşin) Mirasçılığı", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 1964, C. 21, S. 1-4, s. 309-343 (Eşin Mirasçılığı).

BIÇAKÇI, Levent, **Mirastan Feragat Sözleşmesi**, İstanbul, 1999.

BREITSCHMID, Peter / BORNHAUSER, Philip R., **Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch II, Art.457-977 ZGB, Art.1-61 SchlT ZGB**, Thomas Geiser ve Stephan Wolf (Hrsg.), 6. Aufl., Helbing § Lichtenhahn Verlag, Basel, 2019 (BSK ZGB II-BREITSCHMID/BORNHAUSER, Art.495).

BUZ, Vedat, **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005.

BÜTTIKER, Arnold, **Der Erbverzicht nach schweizerischem ZGB - mit besonderer Berücksichtigung des relativen Erbverzichtes**, Diss. Stämpfli § Cie, Bern, 1942.

ÇABRİ, Sezer, **Miras Hukuku Şerhi (TMK m.495-574), C. I**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.

DEMİRSATAN, Barış, "Miras Sözleşmelerinde Aşırı Yararlanmanın Uygulanabilirliği", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2020, C. 22, S. 2, s. 1053-1088.

DURAL, Mustafa, **Miras Sözleşmeleri (İsviçre, Alman ve Avusturya Hukuklarıyla Karşılaştırmalı Olarak)**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1980.

DURAL, Mustafa / ÖZ, Turgut, **Türk Özel Hukuku C. IV Miras Hukuku**, 18. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022.

ENGİN, Baki İlkay, **Mirastan Yoksunluk**, Beşir Kitabevi, İstanbul, 2010 (Mirastan-Yoksunluk).

ENGİN, Baki İlkay, "Zümrede Halefiyet İlkesi Işığında Mirastan Feragatin Altsoya Etkisi (TMK 528 III Kuralının Anlamı), **Prof. Dr. Sermet AKMAN'a Armağan**, Eds. Saibe Oktay Özdemir, Azra Arkan Serim, Atilla Altop, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, s. 379-403 (Mirastan Feragat).

ERTAŞ, Şeref, "Mirastan Feragat", **D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan, Y. 2019, C. 21, Özel S., s. 2893-2909.

HATEMİ, Hüseyin, **Miras Hukuku**, 9. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.

HATEMİ, Hüseyin, "Miras Sözleşmelerinde Gabin Söz Konusu Olabilir mi?", **Prof. Dr. Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU İçin Armağan**, Seçkin Hukuk, Ankara, 2004, s. 189-193 (Gabin).

HOEREN, Thomas, **Schulze, Bürgerliches Gesetzbuch, Handkommentar 11. Auflage, Buch 5, Erbrecht**, Nomos, Baden Baden 2022 (HK-BGB/Thomas HOEREN BGB).

HRUBESCH-MILLAUER, Stephanie, **CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Erbrecht, Art.457-640 ZGB**, Eds. BREITSCHMID, Peter / JUNGO, Alexandra, 3. Auflage, Schulthess Juristische Medien AG, 2016, (CHK- HRUBESCH-MILLAUER).

İMRE, Zahit / ERMAN, Hasan, **Miras Hukuku**, 14. Basım, DER Yayınları, İstanbul, 2022.

İNCEOĞLU, M. Murat, **Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009.

KARABAĞ BULUT, Nil, **Medeni Kanunun 23. Maddesi Kapsamında Kişilik Hakkının Sözleşme Özgürlüğüne Etkisi**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2014.

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm, C. I**, 7. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017 (Borçlar Hukuku).

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip, **Miras Hukuku**, 3. Bası, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1987 (Miras Hukuku).

KURŞUN, Ali Suphi, "Aşırı Yararlanma ve Ahlaka Aykırılıkta Taleplerin Yarışması", **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2016, C. 15, S. 2-2, s. 189-213 (Aşırı Yararlanma).

KURŞUN, Ali Suphi, "Eşler Arasında Yapılan Mirastan Feragat Sözleşmesi", **Legal Hukuk Dergisi**, Y. 2017, S. 173, s. 2361-2388 (Mirastan Feragat).

NOMER, Haluk N., **Beklenen Haklar Üzerindeki Tasarrufların Hukuki Sonuçları**, Beta, İstanbul, 2002 (Beklenen Haklar).

NOMER, Haluk N., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş, Genişletilmiş 18. Bası, Beta, İstanbul, 2021 (Borçlar Hukuku).

OĞUZMAN, M. Kemal / SELİÇİ, Özer / OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe, **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, 20. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021.

OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 2, 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020.

ÖZTAN, Bilge, **Miras Hukuku (Tablolar ve Örneklerle)**, 11. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.

ÖZUĞUR, Ali İhsan, **Türk Medeni Kanunundan Önce ve Sonra Miras Hukuku**, 4. Baskı, C. 1, Seçkin Hukuk, Ankara, 2016.

PAKSOY, Meliha Sermin, **Zamanaşımından Feragat (TBK 160)**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.

SEROZAN, Rona / ENGİN, Baki İlkay, **Miras Hukuku ve Tamamı Çözümlü Pratik Çalışmalar**, 8. Baskı, Seçkin Hukuk, Ankara, 2022.

SEROZAN, Rona, **Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku**, 9. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022 (Kişiler).

SEROZAN, Rona, "Karşılıklı Sözleşmelerde Baştan Dayatılmış veya Sonradan Oluşmuş Edimler Arası Dengesizliğin Uyarlama Yoluyla Düzeltilmesi", **Prof. Dr. Kemal OĞUZMAN'ın Anısına Armağan**, Beta, İstanbul, 2000, s. 1013-1030 (Edimler Arası Dengesizlik).

SİRMEN, Lale, **Türk Özel Hukukunda Şart**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Türkiye İş Bankası Vakfı, Ankara, 1992.

STUDHALTER, Philipp, **ZGB Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Orell Füssli Kommentar** (Navigator.ch), Eds. Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser, 4. Aufl. Orell Füssli Verlag AG 2021 (OFK ZGB- STUDHALTER).

STÜRNER, Rolf, **Jauernig Bürgerliches Gesetzbuch**, 18. Aufl., C.H. BECK, 2021 (Jauernig/STÜRNER BGB).

TEKİNAY, S. Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993.

VARDAR HAMAMCIOĞLU, Gülşah, **Medeni Hukuk'ta Tasarruf İşlemi Kavramı**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014.

WEGERHOFF, Stefan, **Münchener Kommentar zum BGB**, Abschnitt 7. Erbverzicht (§ 2346 - § 2352), 9. Auflage 2022.

WEIMAR, Peter, **Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Das Erbrecht, Die Erben: Die gesetzlichen Erben / Die Verfügung von Todes wegen, Art.457-516 ZGB**, Eds. HAUSHEER, Heinz / WALTER, Hans Peter Stämpfli Verlag AG, Bern, 2009 (BK WEIMAR).